

ELŐFIZETÉSI ÁR:
Egész évre . . . 6 korona.
Egyes szám ára 6 fillér.

MEGJELENIK HETENKÉNT EGYSZER:
pénteken és minden törvény-
hatósági bizottsági közgyűlést
követő napon.

A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
Városi könyvnyomda-vállalat
irodájában.

Ide küldendők a kéziratok és
előfizetési díjak.

KÖZIGAZGATÁSI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Főszerkesztő: **VECSEY IMRE.** * Felelős szerkesztő: **KONCZ ÁKOS.**

Kiadótulajdonos: **A VÁROSI KÖNYVNYOMDA-VÁLLALAT.**

A Hortobágy hasznosítása.

(Válasz Békéssy László uradalmi igazgató urnak „Az Érem
másik oldala“ jeligéjü cikkére.)

Nagyfontosságú kérdések helyes megoldásának egyik leglényegesebb feltételét képezi, hogy a szóban forgó kérdés felől minél szélesebb körben nyilvánuljanak a vélemények, s ezáltal minél kimerítőbb megvitatás tárgyává tétessenek a felmerülő különböző nézetek s javaslatok, mert csakis így remélhető, hogy a végleges döntésre hivatottak megtalálják azokat a helyes módokat, melyek a megoldásra legalkalmasabbak. Ebből a szempontból kiindulva örömmel üdvözlöm ama nagy érdeklődést, mely a Hortobágy hasznosítása körül megindult vitában nyilvánul. Ma már ott tartunk, hogy egész kis irodalom fejlődött ki a Hortobágy hasznosításának kérdése körül. A lapok egyik cikket a másik után közlik, amelyek ha nem is mindenkor a legelfogulatlanabb tárgyilagossággal szólnak a kérdéshez, de annyi érdemük legalább is van, hogy az érdeklődést ezen kérdés iránt állandóan ébren tartják s egy-egy felvetett új eszme által megadják a lehetőségét annak, hogy az ilyen természetű, sokak érdekét érintő ügyben, el nem kerülhető ellentétek áthidalhatók s a különböző érdekek kielégíthetők, vagy legalább is a felmerült aggályok eloszlatathatók lesznek.

Legújabbban e lapok folyó hó 3-iki számában Békéssy László uradalmi igazgató tollából jelent meg egy cikk, mely már terjedelménél s a hasznosítás kérdésének részletes taglalásánál fogva is megérdemli a figyelmet, de megérdemli azért is, mert — amint ez a cikkben külön is ki van emelve — az eddig ismertett javaslatoktól lényegében teljesen eltérő módon akarja a Hortobágy hasznosításának kérdését megoldani.

Azon szerep, mely az általam előterjesztett javaslatnak a kiküldött albizottság részéről a további tárgyalás alapjául történt elfogadása következtében nekem jutott s azon körülmény, hogy Békéssy igazgató ur cikkének több, mint kétharmadrészeben az én javaslatomat veszi szigorú kritika alá, egyenesen kötelességemé teszi, hogy a cikkekre reflektáljak. Tennem kell ezt egyrészt azért, nehogy hallgatásommal azon balhiedelmet ébresszem, mintha én a Hortobágy ügyében elfoglalt álláspontomat s a javaslatomban lefektetett elveket feladtam volna, de tennem kell másrészt azért is, hogy Békéssy igazgató urat, s a vele egy párton levőket tőlem kitelhető módon meggyőzzem és felvilágosítsam a cikk egynemely állításának alap nélküli voltáról.

Sorra veszem tehát azon ellenvetéseket, melyeket Békéssy igazgató ur javaslatom czáfolatára felhoz. De mielőtt ezt tenném, örömmel mutatok rá azon tényre, hogy ami a mozgalomnak tulajdonképeni alapját képezi,

abban Békéssy urral teljesen egyetértünk, vagyis ő is elodázhatlan és semmi más ügynek alá nem rendelhetőnek tekinti a Hortobágy hasznosítását. Igaz, hogy egyetértésünk nem is terjed ennél tovább, de azért eme tény értékét a kivétel módozatai tekintetében merőbben elágazó véleményünk nem csökkenti, annyira nem, hogy nekem meggyőződésem, hogyha úgy a döntésre illetékes tényezők, valamint a nagyközönség minden rétegében teljes volna a meggyőződés a Hortobágy hasznosításának feltétlen szükségessége iránt, úgy akkor a megoldási terv végleges megállapítása súlyosabb akadályokba nem ütköznék.

De lássuk már most azon kifogásokat, melyeket Békéssy ur javaslatom ellen felhoz:

Ingatag alapon állónak tartja Békéssy ur javaslatomat azért, mert a kérdést a Hortobágy területének részleges bérbeadásával akarom megoldani, s ezen kifogását azzal indokolja, hogy okszerű hasznosítási tervet csakis akkor lehet készíteni, ha ismerjük a talajviszonyokat. Hát én tanulmányoztam a Hortobágy területét s merem állítani, hogy az ottani talajviszonyok előttem nem ismeretlenek, de azért beismerem, hogy a Békéssy ur által feltett kérdésekre én sem tudnék megfelelni. De hát ez nem is szükséges s az, aki egy javaslat keretében ilyen kérdések megválaszolására vállalkoznék, csak nagyképszerűségének s feladata félreismerésének adná tanu jelét. Egy nagy terület bérbeadásánál az átlagos bérhozomra kell számítani s a bérbeadónak semmiesetre sem lehet feladata, hogy a bérbeadandó terület minden holdjának használhatóságát s bérértékét kiszámítsa, hanem csak az, hogy összevetve a jót a rosszal, átlagos számítás alapján megállapítsa, hogy minő bérjövédelmet érhet el.

Hogy a kis és közép bérleteknél kikötendőnek vélem, hogy ezek a nagy bérletek lehetőleg körülövező alakban osztassanak be, ez csak irányjelölés, de nem jelent annyit, hogy ettől semmi körülmények közt eltérni nem lehet. Csak mint úgy a nagy, valamint a kisbérlekre nézve előnyös szempontot kívántam figyelemre méltatni, mert hiszen felettébb kívánatos és elvitázhatatlan fontosságú, hogy a kis- és nagybérletek között a kapocs a területi beosztásban is minél szorosabbá tétessék.

Különösen félti Békéssy ur a kisbérletek tulajdonosait attól, hogy azok a földi minőségének különféle-sege folytán hol nagyobb, hol kisebb bérfizetésre lennének kötelezve, mint amennyi a föld használhatósága szerint rájuk róható. Erre csak azt ismételhetem, hogy a javaslat csak átlagos számításal állapítja meg a holdankénti bérértéket. Az már a nagy- és kisbérlekek egymásközi dolga, hogy a különféle minőségű területek szerint állapítsák meg a bérösszegeket. Lesz ott kétség-

kívül olyan terület, amely után az átlagosnál nagyobb és lesz olyan is, amely után ennél kisebb holdankénti bérösszeget fog a nagybérlo kapni.

Különbén én Békéssy ur fejtegetéseiből azt veszem ki, hogy ő az én javaslatomat tévesen értelmezi. Ez a javaslat csak az alap, mely elfogadás esetén zsinórmértékül szolgálna arra, hogy a részletes terv a kihasználásra elkészíttessék, s ezen terv alapján a szerződést az illető bérlő vállalattal megköttesék. A részlet kérdésekre és arra, hogy a kötendő szerződés minő kikötéseket tartalmazzon, ez a javaslat ki nem terjedhet, amennyiben ezen részletkérdések eldöntését a javaslatok alapján kidolgozandó terv lenne hivatva véglegesen szabályozni.

A legeltetési célra kihasítandó 12 ezer holdat Békéssy ur nem tartja elegendőnek arra, hogy az a jelenlegi hortobágyi marha állományt megfelelő legelővel ellássa, sőt azt állítja, hogy ennek létesítésével a debreczeni gazdák végtelen bajba jutnának, hát itt már nem vitatkozom, hanem álláspontom igazolására tapasztalati tényeket hozok fel saját praxisomból. — A kezelés alatti macsi uradalom átlag 600 darab gulya marhát tart, legelőnk pedig van hozzá sem több, sem kevesebb, mint 350 hold. Ezen a területen ez az állomány — természetesen megfelelő legeltetési rendszer mellett — még az ideai aszályos évben is megélt. Ha tehát ezen a hortobágyi legelőnél semmivel sem jobb legelőn 933 négyszögöl képes egy darab számos marhát eltartani, kérem állítható-e jogosan, hogy mesterséges öntözéssel csak részben is ellátott állandóan jókarban tartott legelőn 864 négyszögöl terület egy darab számos jószágot eltartani ne tudna?

A legeltetési rendszernek az általam tervezett módon való létesítését kivihetetlennek tartja Békéssy ur azért is, mert a Hortobágyon nincs alomnak való szalma. Hát ez eddig sem volt. De azért senki sem állíthatja jogosan, hogy a hortobágyi legeltetés sanyaruságait az alomhiány okozta. Lecsigázta biz a jószágot nem az alom hiány, hanem a nyomoruságosan szegény legelő. Ánde, ezért nem akarom azt mondani, hogy almot a jószág nem igényel, sőt ellenkezőleg, nagyon is fontos tényezőnek tekintem a marha állomány egészsége, fejlődése és tisztántartása szempontjából. Magával az aklok építésével már igen nagyrészt segítve volna a bajon, mert bővebb megfontolás után azt hiszem, maga Békéssy ur is tulmerész állításának minősíti azon kijelentését, hogy fedett helyen, sőt mint ő mondja, a legjohb istállóban is nedves időben hasig dől a barom a degettbe. Fedett helyen, akár nedves, akár száraz időben, akkora sár nem képződhetik! De hát gondoskodni kell alomról is. Ez pedig az én javaslatom létesülése esetén beszerezhető. Nem ugyan vétel útján, mert én sem tartanám megengedhetőnek, hogy akár a nagybérletről, akár a kis bérletekről szalma eladassék. Ellenben az már nem jöhet kifogás alá, ha a bérletek szalmát adnak a legelő jószág részére, kikötve, hogy az ebből nyert trágyát az illető gazdaságoknak visszaadni tartoznak. Hogy pedig szalma ne teremne bőven a Hortobágyonak művelés alá veendő öserőben lévő szűz talaján, azt állítani lehet ugyan, de bizonyítani bajosan.

De áttérek Békéssy urnak egy más — szerinte legfontosabb — kifogására. Nem tudom, mit ért ő a város „kötelességszerű gazdasági politikája“ alatt, de erre hivatkozva tiltakozik az ellen, hogy a Hortobágy területének

65 százaléka hosszú időre bérbe adassék s az illető bérlőnek a bérlet ideje alatt szabad rendelkezési jog biztosíttassék. Ne tessék kérem elfelejteni, hogy azoknak a jogoknak ellenében, melyek ezen bérlőre ruháztatnak, hárulnak ám rá kötelességek, még pedig igen súlyos kötelességek is, szerintem a város éppen akkor folytat helyes és „kötelességszerű gazdasági politikát“, ha módot szerez rá, hogy az ilyen súlyos kötelességek átruházása által magát minden terheltetés alól feloldozva, ezen kívül még a házipénztárnak is igen számot tevő, az eddig minden körülmények között messze túlhaladó jövedelmet biztosít. Ha aztán az a bérlő vállalat ezen súlyos kötelességek teljesítése s a város részére biztosítandó jövedelem mellett tudna a maga részére is még jövedelmet produkálni, bizony nem találnék én azon semmi elítélni valót, sőt éppen a város érdekében nagyon is kívánatosnak tartanám, hogy az a vállalkozó vállalatába bele ne bukják, mert minél jövedelmezőbbé tudja tenni vállalatát, annál nagyobb értéket képvisel az a vagyon, amit a városnak a bérlet leteltével vissza hagy. Békéssy ur ugyan azt állítja, hogy az a vagyon, ami hatvan év elmúltával jórészt elmult beruházásokból fog állani, édes kevésre értékelhető. Bátor vagyok ezt az állítást a legnagyobb határozottsággal tagadásba venni. Hogy azon gyárak s azok berendezései és az összes gazdasági épületek, melyek a bérleten létesíttetnének, állandóan üzemképes állapotban fentartassanak, ez első sorban az illető bérlőnek állana érdekében s el sem képzelhető, hogy ő ezen érdekét meg ne védelmezze. De ha feltehető volna is, hogy ő e tekintetben mulasztást követne el, ott a szerződés, melynek egyik sarkalatos pontját kell, hogy képezze azon kikötés, hogy az összes beruházások a város közegeinek szigorú ellenőrzése mellett állandóan jókarban tartandók s a mutatkozó hiányok azonnal pótlandók.

Az elmondottak után csak természetes, hogy azon indokokat, melyeket a bérbeadás és egy mezőgazdasági gyáriparral kapcsolatos nagybérlet létesítése céljából javaslatomban és annak indokolásában előadtam, ma is teljes egészségemben fentartom, mert bármennyire keveselje is Békéssy ur az általam ily megoldás mellett előirányzott — melleleg legyen mondva: minimális — jövedelmet, én viszont ezt a szerinte kicsi összeget sem tartom más uton elérhetőnek, ellenben csakis ezen mód foganatba vétele mellett látom a Hortobágy hasznosítását a város anyagi érdekeinek megfelelően megoldhatóknak.

Ki kell, hogy terjeszkedjem ezzel kapcsolatban még Békéssy urnak azon ellenvetéseire, melyek az általam érintett gyár vállalatok létesítésére vonatkoznak, annyival inkább, mert ezzel akarja bizonyítani azon állítását, hogy a város nem csinálna valami fényes üzletet, egyrészt az összeg csekély volta, másrészt azon oknál fogva, mivel a kilátásba helyezett közvetett jövedelemre számítani szintén nem lehet.

Czukorgyárat, szerinte, a Hortobágyon nem lehet építeni, mert létföltételei hiányoznak, amennyiben nincs elegendő répatermelésre való terület és nincs vasuti gőcpont. Engedelmet kérek, de az első kifogás még kisebb, sőt semmi szakértelemmel nem bíró egyéntől sem vártam volna. Avagy állítható-e komolyan, hogy annak a cukorgyárnak csakis a saját területén termelt répamennyiségre kell szoritkoznia? Hisz ha egyetlen holddal sem szaporodnék a cukorrépa termelésre szánt terület, ha a bérlő a saját bérelt területén egyáltalán nem termelne

is répát, a hortobágyi cukorgyár üzeme akkor is biztosítva volna a nélkül, hogy egy fillérrel is többet fizetne a répáért, mint amennyit bármelyik gyár fizet s ennek daczára a termelő még sem kapna kevesebbet répájáért. Mert hiszen abból a körzetből, melyből ma a termelők repájukat más cukorgyárnak szállítják, egy igen tekintélyes rész a hortobágyi mint hozzá közelebb eső cukorgyárhoz csatlakoznék oly répa mennyiség szállításával, melylyel a hortobágyi cukorgyár fen tudná tartani üzemét. De ettől eltekintve, a cukorgyár felállításával minden esetre életbe lépne magán a Hortobágyon s az e körüli területeken is a répatermelés. Mert mit sem bizonyít az, hogy az Ohaton, Nagymajorban, Cserepesen egyszer már beszüntették a cukorrépa termelést. Ez nem azért történt, mintha az ottani talajok a cukorrépa termelésre alkalmasak nem volnának, hanem azért, mert cukorgyártól távol esvén, a nagy fuvardíj miatt nem kaptak répájukért megfelelő árt. Lám a Kis- és Nagyhorton, Ujkertben — amint ezt Békessy ur is nagyon jól tudja — a cukorrépa termelés jó eredménnyel folytatattatik, pedig ezek is szikvegyületű talajok. Ha tehát a Hortobágyon cukorgyár lesz, bizonyos, hogy a most nem termelő birtokosok is fel fogják venni üzemükbe a répatermelést.

A másik ok, amiért Békessy ur a cukorgyár létesítését helyteleníti, az, hogy nincs a Hortobágyon vasuti góczpont. Ez tökéletesen igaz. De ha most nincs is, majd lesz. Hiszen a gazdasági fejlődés természetes következménye a közlekedési hálózat kiterjesztése. Ha lesz a Hortobágyon kiterjedt mezőgazdaság s lesz gyáripár, legyen egészen nyugodt Békessy ur, nem fog késni a vasúthálózatnak kiépítése, mert tapasztalati tény, s a viszonyok természetes folyománya, hogy ott, ahol van mit szállítani, akad fuvaros is, aki azt elszállítja.

Hogy egyébként Békessy ur sem tartja végkép elejtendőnek a cukorgyár eszméjét, mutatja azon indítványa, hogy a cukorgyárat nem a Hortobágyon, hanem Debreczenben kell felállítani, érvelvén azzal, hogy Debreczenben már volt cukorgyár, de megszűnt. Ámde ez a tény, hogy megszűnt, magában véve ellene szól annak, hogy most ismét Debreczenben állítsuk fel a cukorgyárat. Ha megszűnt, azért szűnt meg, mert ott csakugyan hiányoztak fentartásának létfeltételei, ellenben a Hortobágyon ezeket a létfeltételeket megtaláljuk. Mi indokolja tehát azt, hogy a gyárat ne ott állítsuk fel, ahol ezek a létfeltételek megvannak, hanem ott, ahol a multak tapasztalatai szerint ezek a létfeltételek hiányoznak? De különben is a Hortobágyon remélhetjük, hogy a gyár létesül anélkül, hogy a városnak egy fillérjébe is kerülne, ellenben a város területén való felépítés esetén erre semmi kilátás sincs. Nem szabad ezen kívül még azon szempontot sem figyelmen kívül hagyni, hogy mi a Hortobágyon minél értékesebbé, minél jövedelmezőbbé tételét óhajtjuk. Ha tehát ott egy cukorgyár felállítását lehetővé tesszük, ezen kitűzött célunk eléréséhez hatalmas lépéssel haladtunk előre.

A többi gyár felállítását azért nem tartja Békessy ur czélszerűnek, mert szerinte azon termények termelésére, melyek ezen gyárakban feldolgozandók lennének, a Hortobágy talaja nem alkalmas. Messze vezetne annak vitatása, hogy ez az állítás mennyiben állhat meg. Csúpan arra mutatok rá, hogy éppen Békessy ur állítja máshelyen, hogy a Hortobágy talaja ugyszólván lépésről-lépésre változik. Ha pedig ez így áll, ebből önként következik,

hogy mindazon — éppen nem exotikus — termények termelésére, melyeket én felsoroltam, akad a Hortobágyon alkalmas talaj, csak meg kell választani, hogy melyik mily talajon termelhető jobb eredménnyel. Éppen a talaj változatossága adja egyébként indokolását javaslatom azon részének, melyben ipari növények termelése által a termelés változatosabbá tételét akarom elérni s éppen ebben rejlik legfőbb bizonyítéka annak, hogy a Hortobágy talaja mezőgazdasági gyáripár és háziipar létesítésére kiválóan alkalmas. Ebben rejlik az a szociális missió, melyet én a Hortobágy hasznosításához elérni akarok.

Békessy ur cikkének egy helyén az én javaslatom szerinti hasznosítással kapcsolatos kulturális és szociális szempontokat mellőzendőnek tartja azon — szerintem — téves alaplól indulva ki, hogy a város czélját a Hortobágy hasznosításával csúpan a város házipénztárának felsegélése képezi. Ez az állítás — ha való volna — súlyos vádként nehezednék a városra. Dehát az fel sem tehető, hogy egy oly város, mint Debreczen, mely köztudomásulag annyit áldozott már kulturális célok megvalósítására az önző anyagiasság álláspontjára helyezkedve, csúpan azt nézné, hogy honnét tud minél több jövedelmet összeharácsolni s emellett teljesen figyelmen kívül hagyná azon kötelezéseket, melyek a kultúra fejlesztése s a szociális bajok orvoslásának szempontjából reá hárulnak. Na dehát én nem hiszem, hogy Békessy ur ezt így értette volna, sőt felteszem, hogy ő a városnak ilyen megvádolását a vitakozás hevében észre sem vette. Annálkevésbbé hiszen ezt, mert később aztán ő is rátért az én javaslatom kulturális és szociális oldalának felsegítésére. Igaz, hogy fejtegetéseinek konkluziója javaslatomra lesújtó, amennyiben kimutatja, hogy a tervezett 400 kisbérlet létesítésével rabszolgaságokat alapítanak, amihez a városnak segédkezet nyújtani nem szabad.

Nézzünk csak szemébe ennek a súlyos vádnak.

Békessy ur azért tart tőle, hogy a kisbérlet rabszolgák lesznek, mert nem találja javaslatomban annak kikötését, hogy mennyi bért követelhet tőlük a nagybérlet. Nem szorul bővebb magyarázatra — s ezt Békessy ur is nagyon jól tudja, — hogy minden birtoktulajdonos és minden bérlet, kinek bérbeadni való földje van, azon törekszik, hogy minél több bért kapjon. Bizonyára így lesz ez itt is. De ebben én semmi veszedelmet nem látok, mert hiszen kérni lehet bármit, csak legyen aki megadja. De föltehető-e, hogy az a kisbérlet a bérbeadónak tulzott követeléseit kielégíti? Tovább megyek: Attól sem kell félni, hogy a nagybérlet tulzott követelésekkel lépjen fel, mert hiszen neki legalább is ép oly szüksége van a kisbérletre, mint ezeknek óréa. Nem képzelhető tehát, hogy őket tulzott követelésekkel elriassza. Hogy minő egyéb kötelezettségeket róhat ezen kívül rájuk, ezt már a város és a nagybérlet között kötendő szerződés állapítaná meg s itt érvényesülne a városnak a szociális kérdések egészséges megoldására irányuló tevékenysége. Nem szabad ugyanis elfelejteni, — s azt már ismételtelen hangsúlyozom, — hogy javaslatom nem szerződés, hanem csak alap, melyre támaszkodnék az a bizottság, mely javaslatom szerint egy jogász, gazda, műszaki és közegészségi szakértőkből összeállítva a szerződés tervezetének részletes kidolgozására kiküldetnék. Azt hiszem, ez a bizottság meg fogja találni a módot annak megakadályozására, hogy a kisbérletet a nagybérlet rabszolgákká ne tehesse.

Az előadottakban igyekeztem lehető tárgyilagossággal

gal Békéssy ur ellenvetéseire észrevételeimet megtenni. Örvidenek, ha sikerült volna őt, ha mindjárt csak részben is álláspontom helyességéről meggyőzni. De ha ez nem sikerült volna is — amit őszintén sajnálnék, — engedje meg azért Békéssy ur annak kijelentését, hogy én az ő ellenérvei által a hasznosítás mikéntje iránt elfoglalt álláspontomat megingatva nem érzem s ma is ép úgy, mint javaslatom megtétele alkalmával, csakis azon elvek alapján vélem a Hortobágy hasznosítását helyesen megoldhatónak, melyeket javaslatomban lefektettem. Nagy önhittség volna azonban tőlem, ha azt állitanám, hogy javaslatom minden részében tökéletes. Nem is zárkozom el az elől, hogy egyes részlekkérdésekben azon változtatni ne lehetne. — De ha hármast célzt: — *a város anyagi érdekét, a kulturális és szociális célok szolgálátát* — tekintjük, melyek javaslatom mégtécelénél az én lelki szemeim előtt lebegtek, akkor ez a javaslat lehet csak egyedül alkalmas a kérdés helyes megoldására. Mert e javaslat létesítése által a marhatenyésztés megóvása és fejlesztése mellett a házipénztárnak igen tekintélyes jövedelem biztosított magas színvonalon álló mezőgazdaság berendezése által, a kulturális fejlődés elősegítettik, a mezőgazdasági gyáripar és háziipar megteremtése által pedig szociális téren kimondhatatlan nagy horderejű előnyök elérése biztosítottik. Főként a háziipar megteremtése van hivatva vidékünk egész lakosságának életmódját, foglalkozási körét átalakítani s a népnek jólétét új keresetforrások megnyitása által előmozdítani.

Ezeket kívántam álláspontom védelmére előadni.

Kövendy Domokos.

Jog- és pénzügyi bizottság ülése.

— Papp László-féle 12,000 koronás ügy. —

A város jog- és pénzügyi bizottsága f. hó 11 ikén ülést tartott Vecsey Imre főjegyző elnöklésével.

Varga Károly jegyző ismertetni kezdi Papp László 12,000 koronás ügyet, de előrebocsátja, hogy tulajdonképpen az ismertetés felesleges lett volna, mert ezt az ügyet a jog- és pénzügyi bizottság június havában már tárgyalta, s kimondotta, hogy az egészet javaslatlétel végett kiadja dr. Magoss György főügyésznek. Dr. Magoss György jelentését a mai ülésen terjesztette be.

Az elnöklő Vecsey Imre felteszi a kérdést, hogy felesleges az összes fontosabb aktákat felolvasni, mert a bizottság minden tagja ismeri bizonyára az egész ügyet.

Márk Endre nem ismeri az ügyet. Az előadót kéri, hogy csak ismertesse az egészet.

Varga Károly jegyző rövidesen összefoglalja az egész ügyet. Ezután előterjeszti a főügyész jelentését. A főügyész jelentése nagyjában azt tartalmazza, hogy Papp Lászlót a kérdéses jutalék nem illette meg. Ezt már ugyan a június havában tartott ülésen a jog- és pénzügyi bizottság is kimondotta, de ennek megállapítása végett, hogy volt-e joga az ötös bizottságnak kiutalni Papp Lászlónak ezt az összeget s hogy ha nem: lehet-e a 12,000 koronát Papp Lászlón behajtani? tették át hozzá véleményezésért az ügyet. Erre nézve azt jelenti a főügyész, hogy a szeszüzlet tekintetében a közgyűlés, illetve a városi tanács mindennemű rendelkezést az ötös bizottságra ruházta át, tehát az ötös bizottságnak joga volt a 12,000 koronát Papp Lászlónak kiutalni, s ezt most

visszakövetelni tőle annál kevésbé lehet, mert az ötös bizottság ezen intézkedést jóvá ishagyta.

Márk Endre: Óhajtaná tudni, hogy a közgyűlés milyen felhatalmazással ruházta fel az ötös bizottságot?

Vecsey Imre szerint az ötös felügyelő bizottságnak semmikép sem volt joga Papp Lászlónak akármilyen czímen pénzt utalni, mert erre a közgyűlés felhatalmazást nem adott, a városi tanácsnak pedig nem volt joga adni.

Márk Endre néhány fontos irat beszerzését kéri. Addig az ügy tárgyalását felfüggesztették. Mikor Varga Károly jegyző elhozta a kérdéses iratokat, azok felolvasása után Magoss György kért szót s kijelentette, hogy amikor a fogyasztási adókat kibérelte a város, olyan nagy bérletösszeg fizetésére kötelezte magát, hogy három év alatt 70—80 ezer forintot fizetett volna rá. Hogy ez meg ne történjék, létesítették a szeszüzletet, amelynek fellendítése Papp László érdeme. Ezért utalt ki az ötös bizottság Papp Lászlónak érdemei elismerésül 12,000 koronát. Ez tehát tulajdonképpen jutalom és nem jutalék.

Tüdős János: Képtelenségnek tartja, hogy az ötös bizottság ezen intézkedését a városi tanács jóváhagyás végett be ne terjesztette volna a közgyűlésnek.

Komlóssy Dezső, aki tagja volt azon hármast bizottságnak, amelyet a közgyűlés a szeszüzlet ügyének felülvizsgálatára kiküldött, kijelenti, hogy a bizottság sohasem látta azt a jegyzőkönyvet, amelyben Papp László 12,000 koronás jutalékáról van szó.

Schvarcz Vilmos szerint jelenleg a bizottság előtt az a kérdés fekszik, hogy a főügyészi jelentés alapján mi a teendő? Ha Papp Lászlón nem hajtható be a 12,000 korona, kitől követeljük megtérítését? Jelenleg más kérdés nem tartozik a bizottság elé.

Balkányi Miklós azt veszi észre, hogy a kiutalásról tanácsi határozat nincsen. Legfeljebb formailag lehet valamelyes határozat, de érdemileg nincs. Annak megállapítása végett, hogy kitől lehetne követelni a 12,000 koronát, leghelyesebbnek tartaná, hogy az egész ügyet terjeszszék vissza a tanácshoz azzal, hogy tegyen a közgyűlésnek jelentést.

Magoss György figyelmezteti a bizottságot, hogy a tanács intézkedését a közgyűlés annak idején jóváhagyta. Arról tehát beszélni sem lehet, hogy Papp Lászlótól valaha is vissza lehessen követelni a 12,000 koronát.

Tüdős János szerint a tanács — úgy látszik — átlépte hatáskörét, mert a közgyűlésnek az ötös bizottság intézkedéséről nem tett jelentést.

Magoss György: Elsősorban ki kell hámozni, hogy az ötös bizottság mennyiben lépte át a hatáskörét?

Tüdős János: Ez egyáltalán nem tartozik ide.

Magoss György: De igenis ide tartozik.

Schvarcz Vilmos: Teljesen felesleges, hogy különféle kérdéseknek a vitába való keverésével bonyolítsák a kérdést. Most abban a tekintetben kell dönteni, hogy kitől lehetne behajtani a 12,000 koronát?

Márk Endre: Az kétségtelen, hogy Papp Lászlótól sohasem lehet visszakövetelni ezt az összeget. Ő a pénzt gazdájától kapta, s hogy annak volt-e joga azt neki kiutalni, az sem a pénz felvételekor, sem most nem tartozik reá. Ellenben felelős a tanács ezért az összegért, mert az küldte ki az ötös bizottságot, s annak kellett volna az ötös bizottságnak intézkedéseit törvényes felül-

birálás alá vonni. Az szintén nem tartozik az ügghöz, hogy aztán majd a tanács kérdőre vonja e az ötös bizottságot? Ha jogos alapja van rá, bizonyára meg fogja tenni. Szerinte tehát az akkori tanácsnak kell megtéríteni az összeget.

Magoss György: A tanácsot úgy egyszerűen nem lehet perelni. Előbb fegyelmet kell indítani a tanácsstagok ellen s csak az után lehet szó perelésről.

Vecsey Imre főjegyző csoportosítja az eldöntendő kérdéseket.

Márk Endre: A csoportosítás nagyon helyes. Miután Papp Lászlótól nem követelhető vissza a 12,000 korona, annak eldöntése után, hogy volt-e joga az ötös bizottságnak jutalékot utalványozni, — kell Papp László kártérítési kötelezettségének teljes figyelmen kívül hagyásával megállapítani az ötös bizottság vagy a tanács visszafizetési kötelezettségét.

Komlóssy Dezső nem szeretné olyan hidegen felfogni az ügyet, mint Márk Endre. Szerinte Papp László a szeszüzlet helyes vezetéséért jutottam (?) megilletné, de nem éppen 6000 frt. jutalék. Ő 3000 forintot térítettne csak vissza az egész összegből, a többi pedig Papp László jutalmaképpen szerepelne. Egyebekben osztja Márk Endre felfogását.

Magoss György szintén helyteleníti azt az eljárást, hogy bár szerződés szerint Papp Lászlót nem illette meg jutalék, — az ötös bizottság mégis utalványozott ilyet. De mert tény az, hogy Papp László érdeme a szeszüzlet fellendítése és ezért jutalmat érdemelt, leghelyesebb lesz, ha nem viszi a bizottság kényes szituációba a közgyűlést. — Azt javasolja tehát, hogy ejtsék el a kérdést egészen.

Tüdős János dr. ezzel szemben indítványozza, hogy a felelősség kérdése állapíttassék meg Papp Lászlóra, az ötös bizottságra és az akkori tanácsra nézve egyetemlegesen és fokozatosan.

Elnök ezután bezárta a vitát és megszövegezte az indítványokat. Négy indítvány felett kell szavaznia a bizottságnak. A legenyhébb dr. Magoss György főügyész indítványa, aki irattárba helyezést javasol. Utána következik a Komlóssy Dezsőé, aki 3000 forintot kíván a 6000 forintból megtéríttetni az ötös bizottság által. Márk Endre indítványa Papp Lászlót kihagyja a játékból és csupán a tanácsot és az ötös bizottságot kívánja fegyelmi és peres uton felelősségre vonni. Dr. Tüdős János Papp Lászlóra, az ötös bizottságra és tanácsra egyaránt kívánja a felelősség kimondását.

A szavazás megejtésekor kitűnt, hogy a bizottság szótöbbséggel elvetette Magoss György, Komlóssy Dezső és Márk Endre indítványát.

Vecsey Imre elnök: Miután ilyenformán az első három indítvány elesett, — természetesen dr. Tüdős János bizottsági tag uré fogadtatik el.

Dr. Balkányi Miklós: Nem úgy áll a dolog. Csak tessék szavazásra feltenni a negyedik indítványt is! Hátha azt sem fogadjuk el!

Elnök szavazásra tette fel ekkor dr. Tüdős János indítványát. Mellette is ellene, is négy szavazat volt. Vecsey Imre ekkor elnöki döntéssel el nem fogadottnak jelentette ki Tüdős indítványát.

Fejér Ferencz ezután azt vitatta, hogy nem kellett volna szavazásra feltenni Tüdős János indítványát,

mert a másik három elvetésével természetesen azt elfogadottnak kell kijelenteni. Dr. Balkányi tagadja ezt. Végre is másodszori szavazást rendelt el Vecsey Imre főjegyző, megfordított sorrendben olyképen, hogy előbb Tüdős János, aztán Márk Endre, Komlóssy Dezső és végül dr. Magoss György indítványára szavaztak.

Az eredmény ugyanaz lett, mint az első szavazásnál.

Végre is a „halasszuk el! döntsünk“ kiáltásokra Vecsey Imre elnök afölött rendelt el szavazást, hogy az összevont indítványok fölött nyomban döntsenek-e, vagy pedig halasszák a szavazást a legközelebbi ülésre?

Ekkor aztán, élvén döntési jogával, kettévágta a gordiusi csomót az elnöklő Vecsey Imre főjegyző olyképen, hogy a halasztás mellett szavazott.

Az ülésen jelen voltak: Márk Endre, Tüdős János, dr. Fejér Ferencz, Komlóssy Dezső, Jámbor Ferencz, Schwarc Vilmos, dr. Balkányi Miklós, dr. Magoss György t. főügyész, Csóka Samu tanácsnok és Varga Károly tb. tanácsnok, bizottsági jegyző.

Bizottsági tagválasztások.

Városunk törvényhatósági bizottsága 47 választott tagjának jár le ez évben mandátuma. A bizottsági tagok választása f. hó 18-ikán lesz. Nagyon, de nagyon kívánatos volna, ha olyan férfiak kerülének be a törvényhatósági bizottság tagjai közé, akik szívből-lélekből óhajtik városunk minden oldalon való haladását. Legokosabb volna a politikát mellőzni és tisztán a város jól felfogott érdekét szem előtt tartani. A választók törekedjenek arra is, hogy oly férfiakat válasszanak a törvényhatósági bizottságba, akik komoly értéket tulajdonítanak a megtiszteltetésnek és el is járnak a közgyűlésekre. A megválasztottak ne pusztá czimnek tekintsék bizottsági tagsági voltukat, hanem kötelességnek is. A közel jövőben fontos kérdések megoldása vár a törvényhatósági bizottságra, legyenek tehát a közügyek intézői a haladás szavát megértő férfiak, kik bölcs mérséklettel gondoskodnak városunk haladásáról és fejlődéséről. Okos, a város javát célzó városi politika legyen a mi jelszavunk. Ne párt-szemponctokból induljunk ki a bizottsági tagok választásánál, hanem a megválasztandókban az arravalóságot nézzük.

A bizottsági tagválasztások dolgában Kovács József polgármester a következő hirdetést bocsátotta ki:

4422. eln. sz.
1905.

Hirdetmény.

Városunk törvényhatósági bizottságának az 1899. évi december 14. ik napján megválasztott, illetve az ezek közül időközben elhaltak, vagy kilépettek helyére pótválasztáson beválasztott s az 1892. évi XXVI. t. cz. 1. §-a által újból hatályba helyezett 1870. évi XLII. t. cz. 28. §-a értelmében, a folyó 1905. december 31-ig terjedő megbizással bíró 47 létszámot tevő tagjai helyének 6 (hat) évre betöltése végett a választási eljárás a tek. törvényhatósági bizottságnak f. 1905. évi november

hó 30-án és folytatólagosan tartott rendes közgyűléséből 308—15,649/1905. bkgy. szám alatt kelt határozatával a f. 1905. évi december hó 18-ik, hétfő napjára tüzetelt ki.

A választás sorrendje a következő:

1. Az I-só Csapó-utcza kerület választ 7 bizottsági tagot. Választási elnök: K. Kiss József. Helyettesei: Pongó Lajos, Bihari István. Választási helyiség: Kereskedelmi iskola IV-ik számú terme (földszint).

2. A II-ik Péterfia-utcza kerület választ 8 bizottsági tagot. Választási elnök: Szabó Lajos. Helyettesei: Szikszay Lajos, Zöld János. Választási helyiség: a ref. egyház épületének tanácsterme.

3. A III-ik Hatvan-utcza kerület választ 8 bizottsági tagot. Választási elnök: Kulcsár Endre. Helyettesei: Györfly Aladár, Kertész Mihály. Választási helyiség: állami főreáliskola tornaterme. (Bejárat a reáliskola-utcza ajtón.)

4. A IV-ik Piacz-utcza kerület választ 8 bizottsági tagot. Választási elnök: dr. Kemény Mór. Helyettesei: Jámbor János, Csanak József. Választási helyiség: Városháza, a Kossuth-utcza kapu mellett fekvő végrehajtó szobák.

5. Az V-ik Varga-utcza kerület választ 8 bizottsági tagot. Választási elnök: dr. Kocsár Gábor. Helyettesei: Bilkei Kövesdy Imre, Pálffy Gábor. Választási helyiség: Vármegyeház.

6. VI-ik Kossuth-utcza kerület választ 8 bizottsági tagot. Választási elnök: Rickl Antal. Helyettesei: Polgár Bálint, Kovács Lajos. Választási helyiség: Ev. ref. felsőbb leányiskola.

A választásra jogosítottak névsora a törvény értelmében az országgyűlési képviselőválasztók folyó évre érvényes névjegyzékéből, mindenik kerületre nézve, a választási elnököknek kiadatott.

Minden választónak a választás alkalmával személyesen előmutatandó igazolójegy kézbesítették s a szavazati lapok is ugyanekkor fognak kiosztatni, melyekre mindenik választó az általa megválasztatni kívánt egyén nevét feljegyzi.

A választás a szavazók nevének és lakhelyének nyilvános feljegyzése mellett, személyesen beadott szavazat-lapok által történik; ha a szavazat-lap több nevet tartalmaz, az utóbbi irt nevek számba nem vétetnek.

A betöltött szavazat-lapok a választás napján reggeli 9 órától kezdve, délután 4 óráig a választási helyiségben adandók át. A kitűzött időn túl szavazat-lapok el nem fogadtatnak.

Ha oly egyén választatik meg, ki mint legtöbb adót fizető már tagja a törvényhatósági bizottságnak és a választást elfogadja, helye a sorrendben következő legtöbb adót fizető által pótolatik.

Az, aki több kerületben választatott meg, azon kerületet fogja képviselni, melyet a polgármesterhez intézendő nyilatkozatában megjelölni fog, a többi kerület újból választ.

Főhivatnak tehát a választók, hogy a választásra kitűzött időben és helyen, igazoló jegyeiket s betöltött szavazat-lapjaikat magukkal vivén, megjelenjenek.

A választási eljárásra vonatkozó panaszok, vagy a megválasztott tag választhatási képessége ellen tett és revételek, a választástól számított 15 nap alatt, az igazoló választmányhoz nyújtandók be.

Debreczen, 1905 december 4-én.

Kovács József,
polgármester.

A törvényhatósági bizottság legtöbb adót fizető (1906. évi) és választott tagjainak névsora tájékoztatóul itt közölletik.

A legtöbb adót fizető bizottsági tagok 1906. évi névsora:

Simonffy Imre, Kardos László, dr. Ujfalusy József, Rickl Géza, Vecsey Zoltán, Áron Jenő, dr. Bruckner Ernő, Tamássy Béla, Szikszay Lajos, Áron Miksa, Koszorus Lajos Falk Lajos, Sembery Miklós, Tóth István, Hajdu Gyula, dr. Berger Andor, Hauer Bertalan, Reichmann Ármin, Szabó Kálmán, Weichinger Károly, Lamprecht Frigyes, Németh András, Fried Emil, Nagy Jakab, Csanak József, dr. Tüdös János, dr. Sz. Szabó József, dr. Széll Kálmán, Horváth István, Szentesi János, Lestyán Adorján, Szabó Lajos, Rickl Antal, Bernáth Elemér †, Györfly Aladár, Lusztig Károly, dr. Gajzágó Béla, Komlóssy Dezső, Zöld János, Jóna István, Geiger Simon, Harangi Sándor, Kovács József, dr. Rotschnek V. „Emil, Jóna János, dr. Kocsár Gábor, ifj. Horváth Tamás, Kenyeres Károly, dr. Nagy Lajos, Bilkei Kövesdy Imre, Jámbor János, id. Bányai István, Fürst Ödön, Rósenfeld Salamon, Gyarmaty István, Ungváry István, Balog István, Debreczeni Lajos, Szántó Győző, dr. Rottler Béla, dr. Sz. Nagy Kálmán, Riesz Henrik, Szentkirályi Tivadar, Debreczeni Jenő, K. Tóth Kálmán, Horváth János, Löfkovits Arthur, Polgári Bálint, Boldog István, Hochfelder Jakab, Komlóssy Arthur, Mórítz Ferencz, dr. Csikos Sándor, dr. Peczkó Ernő, Gara Alajos, Nemes Kálmán, Szép József, Gebauer Károly, ifj. Kertész István, Fleischmann Mór, Huttlész Kázmér, Széll Farkas, Lukács Ármin, Vecsey Viktor, dr. Vargha Elemér, Győry Kálmán, Zádor Lajos, Kiss Mihály, Gaál Ferencz, Simonffy Emil, dr. Kenézy Gyula, Balogh István, Gyarmaty János.

Választott bizottsági tagok: Bent maradnak az 1902 december 29-én hat évre s ezt követőleg időközben beválasztottak. I-só kerület: *Csapó-utcza*. Dávid Mihály, dr. Kalmár Barna, Otrokocsi Végh János, Szabó József, dr. Varga Lajos, Varjas János, Várray János.

II-ik kerület: *Péterfia-utcza*. Faragó András, Kurucz Miklós, L. Nagy Bálint, Seres András, Somogyi Pál, Török Bálint, Sinka Sándor.

III-ik kerület: *Hatvan-utcza*. Br. Bacsó Dezső, Kertész Mihály K. Kiss József, Kulcsár Endre, Salánky Ferencz, Szücs István, Jámbor István, Zöld János.

IV. kerület: *Piacz-utcza*. Dr. Burger Péter, dr. Fejér Ferencz, dr. Freund Jenő, Kecskés István, Kiss Áron, Koppányi Dávid, Kövendi Domokos, T. Nagy János.

V-ik kerület: *Varga-utcza*. Dr. Derekassy István, Dobiczky Sándor, Nagy Sándor, Szentesi János, Jobbágy János, Jóna Vincze, Váczi János, dr. Wolaffka Nándor.

VI-ik kerület: *Kossuth-utcza*. Dr. Bakonyi Samu, Böszörményi Mihály, Herczeg János, Kálmán András, Kulcsár Gábor, Némethy László, Némethy Sándor, Juhász Ignác.

Kilépnek az 1899 december 14-én megválasztottak: I-só kerület: *Csapó-utcza*. Bácsi András, Bihari István, Kovács János, Kiss Albert, Pongó Lajos, ifj. Schvarcz Vilmos, Varjas Sándor.

II-ik kerület: *Péterfia-utcza*. Török Péter, Kiss Bálint, Márton Imre, dr. Nagy Zsigmond, Pálfi Ferencz, Polgári Sándor, Zöld Mihály, Kertész István.

III-ik kerület: *Hatvan-utcza*. Dr. Benedek János, dr. Ferenczy Gyula, Kovács Lajos, ifj. Mike Ferencz, Sarkadi Ferencz, Simon István, Szathmári Ferencz, Szilágyi Bálint.

IV-ik kerület: *Piacz-utca*. Dr. Balkányi Miklós, Lengyel Imre †, Márk Endre, dr. Popper Alajos, Serli Ede, dr. Szántó Sámuel, Könyves Tóth Sámuel, Jóna Dániel †.

V-ik kerület: *Varga-utca*. Debreczeni Lajos, Éritz Ernő, Géresi Kálmán, dr. Irinyi István, dr. Kemény Mór, dr. Kola János, Miskolczy Jenő, Pálffy Gábor.

VI-ik kerület: *Kossuth-utca*. Alföldi Gábor, Bakos János, Dicsőfi József, Kelemen Gábor, dr. Kenézy Gyula, Pethő István, Rickl Antal, Rochlitz Arthur.

Hirek.

— **Az inasok esti iskoláztatása ellen.** A városi tanács az ipartestület, ipar- és kereskedelmi kamara és az iparos tanonciskolai bizottság egyértelmű véleménye alapján elhatározta, hogy az iparos-tanoncok nappali oktatását rendezi. Ez az üdvös intézkedés annál is inkább szükséges, mert az esti órákban az inasok nem mennek az iskolába, hanem a szakegyletekbe. Bár az új rendelkezés az iparosokra káros, mégis inkább belenyugszanak a nappali iskoláztatásba, mert a szakegyletekben ellenük bujtogatják az izgatók az inasokat. A főkapitány erélyes rendeletének ugyanis kevés fogantatja van, mert »Az ifjú munkás« című szocialista lap sok példányban jár Debreczenbe és izgatásának — sajnos — van is eredménye. A nevezett lap csak úgy tájékoztat a mesterek ellen és szervezkedésre buzdítja az inasokat, hogy legyenek öntudatos proletárok és ne tűrjék a mesterek zsarnokságait, hanem alakítsanak szakegyletet, tömörüljenek a világot megváltó vörös lobogó alá stb. Szóval a népbolondítás nem sokára behatol már a gyermekszobákba, hogy pusztító, romboló munkáját megkezdje ott is. Itt az ideje, hogy végét vesse a hatóság a már féket nem ösmerő izgatásnak.

— **Halálozás.** Kiskarádi és nagyvárad Nánassy Miklós Debreczen sz. kir. város nyug. gyámpénztárnoka f. hó 11-én éjjel 48. éves korában elhunyt, három havi szenvedés után. A megboldogult hosszú ideig szolgálta a várost és buzgó, lelkiismeretes munkásságával mindnyájunk becsülését kiérdemelte. Temetésén — mely a legbensőbb részvét mellett ment végbe f. hó 12-én, a városi tanács és tisztikar teljes számban vett részt. Béke poraira!

— **Figyelmeztetés** a postai csomagok czélszerű csomagolása, helyes czimzése stb. tárgyában.

A karácsonyi és újévi rendkívüli csomagforgalom ideje alatt a küldeményeknek késedelem nélkül való kezelése csak úgy biztosítható, ha a közönség a csomagolásra és czimzésre vonatkozó postai szabályokat betartja.

Különösen szem előtt tartandók a következők:

1. Pénzt, ékszer, más tárgyakkal egybe csomagolni nem szabad.
2. Csomagolásra faláda, vesszőből font kosár, viaszos vagy tiszta közönséges vászon, kisebb értékű és csekélyebb súlyú tárgyaknál pedig erős csomagoló papír használandó. Vászon- vagy papírburkolattal bíró csomagokat, göb nélküli zsinaggal többszörösen és jó szorosan átkötni, a zsinag keresztes pontjain pedig pecsétviasszal lezárni kell. A pecsételésnél vésett pecsétnyomó használandó.
3. A czimzésnél kiváló gond fordítandó a czimzett vezeték és keresztnevének vagy más megkülönböztető jelzésnek (pl. ifjabb, idősb, özvegy stb.), továbbá a czimzett polgári állásának vagy foglalkozásának és lakhelyének pontos kitételére; a Budapestre és Bécsbe szóló küldemények czimirataiban ezenkívül a kerület, utca, házsám, emelet és ajtó jelzés stb. kiteendő.

A rendeltetési hely tüzetes jelzése (vármegye) s ha ott posta nincs, az utolsó posta pontos és olvasható feljegyzése különösen szükséges.

4. A czimet magára a burkolatra kell írni, de ha ez nem lehetséges, úgy a czim fatáblácskára, bőrdarabra vagy erős lemezpapírra írandó, melyet tartósan a csomaghoz kell kötni.

A papirlapokra irt czimeket mindig egész terjedelmében kell a burkolatra felragasztani.

Felette kívánatos, hogy a feladó nevét és lakását, továbbá a czimirat összes adatait, feltüntető papirlap legyen magában a csomagban is elhelyezve arra az esetre, hogy ha a burkolaton levő czimirat leesné, elveszne, vagy pedig olvashatatlaná válnék, a küldemény bizottsági felbontása útján a jelzett papirlap alapján a csomagot mégis kézbesíteni lehessen.

Kívánatos továbbá, hogy a eladó saját nevét és lakását a csomagban levő czimirat felső részén is kitüntesse.

5. A csomagok tartalmát úgy a czimiraton, mint a szállítólevélen szabatosan és részletesen kell jelezni.

Budapestre és Bécsbe szóló élelmi szereket illetve, fogyasztási adó alá eső tárgyakat (husnemű, szeszes italok stb.) tartalmazó csomagok czimirataira, nemkülönb az ilyen csomaghoz tartozó szállítóleveleken a tartalom, minőség és mennyiség szerint kiírandó (pl. szalonna 2 kgr., egy pulyka 3 kgr., 2 liter bor stb.)

A tartalom ily részletes megjelölése a fogyasztási adó kivetése szempontjából szükséges és a gyors kézbesítést lényegesen előmozdítja.

Nagyvárad, 1905 december hó 4-én.

Rutter, s. k.

— **A magyar földbirtokosság anyagi pusztulása.** Legutóbb egy igen tartalmas és tanulságos könyv jelent meg Rácz Gyula tanár tollából »A magyar földbirtokosság anyagi pusztulása«-ról. A kiváló író azt fejtegeti benne, hogy valóban gyarapodott-e a közös vánterületen 1867 óta a magyar mezőgazdaság és földbirtokosság, amint ezt a közös vánterület hívei hangoztatni szeretik s arra a megdöbbentő eredményre jutott, hogy a magyar földbirtokosság anyagi gyarapodás helyett valójában nagy arányokban pusztult. Vizsgálatának eredménye ez:

»1870-ben Magyarországon az önálló birtokosok és bérlők száma együttesen volt 1,973.433; ez a szám 1880-ban leapadt: 1,451.707-re; 1890-ben ujjalag fölemelkedett: 1,903.007-re és 1900-ban volt: 1,855.198. A magyar birtokosok és bérlők összesszáma tehát 1870 és 1900 között nemhogy növekedett volna, hanem nagy arányokban csökkent, 1,973.433-ról leapadt 1,855.198-ra, vagyis 118,235 önálló magyar gazdával volt kevesebb, a biztosított és állandó közös piac fennállásának 34-ik évében, mint 1870-ben, a vámközösség megkötése elején.

A válsággal, eladósodással küzdő hivatalnokokon kívül tehát éppen »az állandó és biztosított vásárlókkal bíró« mezőgazdasági foglalkozás hanyatlott a legerősebben a lefolyt évtized alatt.

További fejtegetéseiben kimutatja azután Rácz, hogy növekedett a nagybirtok aránya és növekedtek a kötött birtokok. Így a hitbizományi birtok 1869-ben 463,000 holdról felszaporodott 1896-ig, 2,400,000 holdra és az egyházi birtok pedig felszökött 1,288,000 holdról, 1,500,000 holdra. Az önálló kisebb birtokosok pusztulásával arányosan növekedett a birtoktalan mezőgazdasági proletárok és bizonytalan existenciájú napszámosok, cselédek, munkások száma, ami az ország gazdasági helyzetét mindig sulyosabbá tette.

Ehhez járult, hogy az elmúlt 30 év alatt kialakult modern magyar állam folytonosan növekedő terheket rakott a földbirtokosságra. Növekedett a haladó korral a földbirtokosság igénye, szükséglete is, és az állam terheinek viselésében nem segítette a földbirtokot az erőteljes magyar ipar és kereskedelem, így esett meg azután, hogy Rácz Gyula számítása szerint az egész országban a föld zálogkölcsonének kamatai és az összes egyenes állami, egyházi és községi adók együttesen 50:2 százalékát foglalják le a földbirtok tiszta jövedelmének. A földbirtok jövedelme ugyanis Rácz Gyula számítása szerint 725 millió koronára és a földkammat és adóterhei 364 millió koronára rugnak; ebből a teherből a termőterület minden holdjára esik 6:8 korona és a tiszta jövedelemből 13:3 korona, ami bizony igen nagy megterhelését jelenti a föld jövedelmének. Kimutatja azután a könyv az ország egyes részeire eső terheket és jövedelmet is holdanként, fejenként és birtokosokként; amely kimutatásból kitűnik, hogy míg Horvátországban 11:4 korona tiszta jövedelemmel szemben áll 3:2 korona teher és 10:9 korona jut minden holdra, vagyis a föld jövedelme 62 százalékáig van lekötve.

A könyv utolsó fejezete a földbirtok értékét és a terhek összegét hasonlítja össze. Ez kitűnik, hogy a magyar földbirtok értékének 56 százalékáig van átlag eladósodva, mert a földbirtoknak 15,365 millió korona értékével szemben áll 8663 millió jelzálog és adóteher. Ha pedig a jórésben tehermentes kötött birtokokat leszámítjuk, akkor a korlátlan forgalmu birtokok átlagértékük 72 százalékáig vannak eladósodva. Ez a nagyarányú adósságteher erősen sürgeti a gyors segítséget földtehermentesítés alakjában, és erőteljes ipari politikát.

— **A Hortobágy hasznosítása.** Az ötös bizottság, mely Király Gyula tanácsnok elnöklésével ülésezett, a Hortobágy hasznosítása kérdésében elfogadta Kövendy Domokos javaslatát azon változtatással, hogy ne 28, hanem csak 24 ezer hold hasznosíttassék a Hortobágyból. Király Gyula tanácsnok az ötös bizottság javaslatát áttette a polgármesterhez, ki a napokban összehívja a nagy bizottságot.

